PERSPEKTIVE NOVE VLADE

Pre nešto manje od dva meseca premijer Srbije i lider vladajuće Socijalističke partije Srbije (SPS) **Ivica Dačić** je prilikom izbora svog kabineta rekao da za njegovu vladu "**neće biti važno šta i kako će da kaže, nego šta i kako će da uradi". "Mi hoćemo da promovišemo rezultat i drugi PR nama nije potreban",** rekao je Dačić i dodao da njegov kabinet "**neće pričati o požarima**". **"Mi ćemo ih gasiti i učiniti sve da do njih ne dolazi**", poručio je Dačić građanima Srbije.

Danas, skoro dva meseca kasnije Srbija je puna "požara" svih vrsta jer je potresaju problem, od finansijskih jer je prema rečima čelnika sadašnje vlade zemlja "pred bankrotom", preko koruptivnih afera pa sve do problema sa SAD i Nemačkom u vezi sa južnom srpskom pokrajinom Kosovo (koja je 2008. godine jednostrano proglasila nezavisnost koju su priznale SAD i 22 članice EU) a zbog čega je otežan put zemlje u EU. Dva meseca je malo vremena da se oceni rad bilo čijeg kabineta ali sasvim sigurno mogu da se naslute odnosi u Vladi, kao i da se otkrije pravac u kome nova vlast želi da vodi zemlju.

Prvi utisak javnosti posle skoro dva meseca rada Vlade je da ona ne deluje kao jedinstven tim. Ovom utisku najviše doprinosi činjenica da ton rada vlade osim premijera Ivice Dačića daju i prvi potpredsednik i ministar odbrane, od sledeće nedelje i lider najjače stranke u zemlji Srpske napredne stranke (SNS), **Aleksandar Vučić** i ministar finansija i lider treće stranke vladajuće koalicije Ujedinjeni regioni Srbije (URS) **Mlađan Dinkić**. Zaista, kada bi se o radu Vlade sudilo na osnovu predstave u medijima ,čini se da trojica njenih vodećih članova rade svako za sebe i da se ne zna ko je premijer. Tome doprinosi loša komunikacija sa javnošću sadašnje Vlade (sam premijer je prilikom izbora rekao da mu ne treba PR) ,ali i činjenica da Vučić i Dinkić veoma prisutni u javnosti za razliku od Dačića koji u tome očigledno ne pokušava da se takmiči sa njima. Ruku na srce, Vučić i Dinkić su javno prisutni jer imaju svoje jasne teme dok ih Dačić nema. Naime, Vučić se predstavlja u javnosti kroz borbu protiv kriminala i korupcije ,koja se ogleda u otvaranju afera u kojima su glavni akteri predstavnici bivše vlasti ,dok se Dinkić promoviše kroz ekonomske teme kao što su rebalans budžeta, uređenje poreskog sistema i smanjenje nameta privredi. Za razliku od njih, Dačić nema ozbiljne teme po kojima bi ga javnost prepoznala. Zato je utisak da je Dačić u defanzivi. Iskreno govoreći, njemu je kao premijeru teže da se ograniči samo na jednu temu, jer je kao prvi čovek vlade odgovoran za sve ,ali je činjenica da mu je neophodno da ga javnost prepozna po nekim konkretnim potezima. Jer ,u suprotnom ,Vučić i Dinkić mogu da postanu zaslužni za uspehe u oblastima za koje su zaduženi, dok Dačić može da bude kriv za opštu ekonomsku i privrednu situaciju. Možda je upravo zato Dačić poslednjih nedelju dana počeo da daje izjave o Kosovu.

Utisku da je premijer Dačić u defanzivi doprinosi i činjenica da je u javnosti stvoren atmosfera da su učesnici afera koje su otvorene, a koje se tiču rada bivše vlade, uglavnom kadrovi iz Dačičevog SPS-a. Ovaj utisak je i tačan, i netačan – zavisno iz kog se ugla gleda.

Tačno je da su neki direktori čiji je rad predmet istrage tužilaštva postavljeni sa strane Dačićevog SPS, ali to ne znači da stranka koja ih je predložila odgovara za njihov rad. Tu dolazimo do ključnog problema koji ima premijer Dačić a to je da ukoliko Vlada nastavi da se bavi aferama prošle Vlade, on teško može da izbegne da ga javnost donekle smatra odgovornim za njih jer je, na kraju krajeva, bio zamenik premijera od 2008 - 2012. Ovu "hipoteku" nemaju Vučić koji je bio opozicija bivšoj Vladi ali ni i Dinkić koga je bivša vladajuća partija Demokratska stranka (DS) godinu dana pre izbora izbacila iz Vlade (ostavivši u vlasti ministre iz Dinkićeve stranke!?) .Time mu je omogućila da u očima javnosti skine odgovornost sa svega onoga što je tom izbacivanju prethodilo. Dakle, Dačiću ne odgovara da se "kopa po prošlosti", ali ne može da traži da se to zaustavi kako ne bio optužen da želi da sakrije nešto. Zato je Dačić izabrao da pusti svoje koalicione partnere da se bave tom temom. To je inače Dačićev politički stil. On nikada ne donosi brzo odluke, spreman je da sačeka svoj trenutak, studiozno se bavi politikom i zna da vlada ne može da živi čitav mandat od prošlosti ,kao i da će pre ili kasnije doći trenutak kada će morati da radi na rešavanju stvarnih problema u društvu. Taj trenutak je njegova šansa. Ova Dačićeva strategija je dobra pod uslovom da ne bude brzo izbora. A srpski premijer je ubeđen da ih neće biti. Da li zato što ima čvrst dogovor sa predsednikom **Tomislavom Nikolićem** iz vremena kada je bio predsednik SNS i pravio sa njim Vladu, kao i sa Mlađanom Dinkićem koga je uveo u Vladu, ili zbog nečega drugog pokazaće vreme. Inače, dobri poznavaoci odnosa u Vladi tvrde da se sve najznačajnije i strateške odluke u Vladi donose u krugu četvorice najvažnijih ljudi – Nikolića, Dačića, Vučića i Dinkića te da među njima nema problema i neslaganja kao što tvrde štampa, opozicija i analitičari. Ipak, Dačiću su zbog njegovog rejtinga potrebne nove ideje, okretanje ka budućnosti, novi projekti i obezbeđivanje posla za posrnulu srpsku privredu.

U ovom trenutku je za funkcionisanje Vlade najvažniji odnos između premijera Dačića i prvog potpredsednika Vlade Vučića. Upravo zato se postavlja pitanje šta Vučić želi da postigne kampanjom koju vodi u javnosti ,a u okviru koje je otvoreno nekoliko afera stare vlasti, čiji su akteri i oni koje je Dačićeva stranka predložila? Činjenica je da se Vučić u prva dva meseca vlasti veštije pozicionirao od Dačića i da je pronašao temu na kojoj podiže kako svoj rejting tako i rejting partije. Vučić, koji je na političkoj sceni skoro dve decenije i važi za jednog najupornijih srpskih političara sa ogromnom energijom, zna da građani Srbije korupciju i kriminal smatraju jednim od najvećih problema zemlje. On takođe veoma dobro zna da građani skoro sve stranke smatraju korumpiranim i da je upravo takva percepcija javnosti do skoro vladajući DS odvela sa vlasti. Njemu nije ni nepoznato da percepcija korupcije ide uz svaku vlast i želi da preventivnom kampanjom učvrsti predstavu kod građana da SNS nije takva stranka. Ova Vučićeva ideja je odlična i već daje rezultate. On je na neki način, preuzeo Dačićevu strategiju iz prošle Vlade kada se kao zamenik premijera i ministar policije predstavljao samo kroz rad Ministarstva unutrašnjih poslova i tako prikupljao pozitivne poene za sebe ,dok su drugi bili odgovorni za sve ostalo. Ova strategija je Dačiću na prošlim izborima donela skoro dva puta bolji rezultat i premijersku funkciju. Vučiću je za dva meseca donela treće mesto po rejtingu političara u zemlji a njegovoj stranci ubedljivo najveću popularnost jer prema nekim istraživanjima SNS ima između 30 – 35 odsto podrške građana! Upravo ta podrška Vučiću i SNS daje mogućnost da izađu kao pobednici iz svake potencijalne svađe sa koalicionim partnerima jer oni imaju izbor – uvek mogu na nove izbore na kojima će ostvariti mnogo bolji rezultat, dobiti mesto premijera i birati partnere.

Pored toga, situacija u kojoj su se javnosti predstavili kao odlučni borci protiv kriminala daje im mogućnost da svoje koalicione partnere optuže da nisu želeli da sarađuju u ovoj borbi upravo zbog umešanosti svojih kadrova u afere što daje odličan povod da napuste Vladu. Vučićeva strategija ima samo jednu manu – može da se sruši kao kula od karata ukoliko neko od visokih funkcionera SNS bude uhvaćen u korupciji. Kako SNS iz dana u dan postavlja sve više direktora u javnim preduzećima rizik za to raste. U tom slučaju, Vučić će morati da se žešće obračunava sa svojim partijskim drugovima nego danas sa demokratama ili socijalistima ,a to nikada ni u jednoj političkoj partiji nije bilo popularno. Po tome na koji način upozorava svoje stranačke prijatelje na sednicama organa stranke da se ne upuštaju u sumnjive ili nezakonite radnje – vidi se da je Vučić svestan te opasnosti. Njegova čitava strategija se zasniva na poverenju građana ,a poverenje se ,kao što je poznato, teško stiče a lako gubi. U ovom trenutku ga ima i mora sve da učini da ga zadrži.

Da li sve ovo znači da Dačićeva vlada neće biti dugog veka? Ako pitamo opoziciju i pojedine analitičare izbori su na vidiku. Ipak, ne mora da bude tako. Bez obzira na vrtoglavi rast rejtinga SNS, ni Dačić nije bez argumenata. I pored defanzive u kojoj se nalazi rejting njegove stranke je, prema javnosti dostupnim istraživanjima, na nivou izbornog rezultata koji je ocenjen istorijskim a on je drugi političar po popularnosti u zemlji. U čemu su Dačićevi argumenti?

SNS može bez ikakvog problema i straha danas da ide na nove izbore ,ali pitanje je može li Srbija? Novi izbori bi značili još najmanje šest meseci u kojima bi sve stajalo. Srbija se nalazi u tako teškoj ekonomskoj situaciji da bi je još pola godine nerešavanja problema dovelo do sigurnog bankrota. To iskusan političar kao što je Vučić veoma dobro zna. Dakle, novo glasanje bi donelo pobedu SNS, njemu lično premijersku poziciju kao i mogućnost da Vladu naprave možda samo sa jednim koalicionim partnerom (SPS, URS ili eventualno DS posle unutarstranačkih izbora). Ali takva pobeda bi mogla da bude pirova ako se uzme u obzir da bi u zemlji koja je na ivici kolapsa, koja ne može u EU dok ne reši pitanje Kosova, čija privreda ne radi i koja kao takva nije u stanju da se izbori sa novim talasom ekonomske krize odgovornost za sve to imao bi samo SNS. To je greška koju je počinio do skoro vladajuća DS i koja može tu stranku da košta čak i nestanka sa političke scene, ili gubitka važne uloge na njoj za duži niz godina. Dakle, Vučić može da uzme svu vlast ,ali zna da je pitanje da li bi imao čime da vlada? Zato je realnije, da sadašnja Vlada opstane, da pokuša da rešava probleme koje Srbija ima, a da SNS kroz nju čuva svoj visoki rejting jer odgovornost deli sa drugima.

Nema sumnje da i Dačić, i Vučić znaju da ih čeka surova stvarnost za čije rešavanje je odgovorna sadašnja vlast bez obzira što je delovi nje nisu kreirali. A kako ta stvarnost danas izgleda najbolje je opisao opozicioni poslanik i potpredsednik Narodne skupštine **dr Nenad Popović** u skupštinskoj raspravi o rebalansu budžeta: "**Deficit u budžetu će iznositi oko dve milijarde dolara a stopa nezaposlenosti u zemlji je u aprilu, neposredno pre izbora, dostigla 25,5 odsto i veća je za oko 3,3 odsto u odnosu na isti mesec prošle godine. Industrijska proizvodnja je u julu 2012. godine bila manja za 4 odsto u odnosu na jul 2011. godine a izvoz je u prvih sedam meseci 2012. godine manji za 7,7 odsto dok pokrivenost uvoza izvozom iznosi 57,8 odsto i manja je od pokrivenosti u istom periodu prethodne godine, kada je iznosila 60,6 odsto**".

Potrošačke cene u julu 2012. godine ,u odnosu na decembar 2011. Godine, povećane su za 5,4 odsto ,a do kraja godine se najavljuje novi talas poskupljenja pre svega jer poskupljuju cene komunalija koje su lokalne samouprave držale na niskom nivou zbog izbora i povećanog PDV-a. Devizne rezerve zemlje su smanjene za oko 1,3 milijarde evra, koliko je centralna banka prodala da bi branila kurs dinara, čija je vrednost u odnosu na evro depresirana od početka godine za čak 15 odsto. Učešće javnog duga u procenjenom BDP-u (bruto društveni proizvod zemlje) je u drugom tromesečju 2012. godine povećano je za četiri procentna poena, na već 54,7 odsto sa izgledima da do kraja godine bude blizu 60 odsto. Za Srbiju su ovo preveliki problemi bez obzira što ih imaju i druge zemlje. Ono što je dodatni problem Srbije je što u zemlji postoji veoma nepovoljna poslovna klima ponajviše jer već godinama traje neka vrsta obračuna vlasti sa privrednicima. Godinama vlast u Srbiji (mada je u vreme vlasti Tadićevog DS od 2008 – 2012. godine ova praksa dostigla vrhunac) deli privrednike na podobne (bliske trenutnoj vladi) i nepodobne, pri čemu su za podobne rezervisani državni poslovi i privilegije ,a za nepodobne finansijske inspekcije i policijske istrage. To stvara neposlovnu klimu u Srbiji zbog čega imamo smanjenu privrednu aktivnost i izostanak stranih investicija. Srbija nije izgubila nijednu stranu investiciju zbog toga što nema dobre puteve ili pruge ,ali ih je izgubila mnogo zbog loše poslovne klime, potrebe da se bude blizak vlasti da bi se poslovalo, neatraktivnog poreskog sistema, sporosti administracije i korupcije. Stiče se utisak da je u ovu zamku prethodne vlasti upala i nova Vlada ,koja je sprovodeći istrage u privredi koje je ostavila prethodna Vlada, posebno u bankarskom sektoru po matrici u kojoj se ne treba baviti uzrokom već posledicama, nesvesno dovela do toga da je kreditna aktivnost u zemlji značajno smanjena jer je u javnosti stvorena klima da je uzeti kredit maltene – krivično delo!? Pošto srpska privreda, kao i sve ostale u vreme ekonomske krize ,već godinama živi samo od reprograma postojećih kredita i uzimanja novih – jasno je da smanjena kreditna aktivnost bitno ugrožava privrednu aktivnost. Da je tako potvrđuje i podatak da su strane banke (tri četvrtine domaćih banaka imaju osnivače u Evropi) koje u Srbiji posluju preko banaka u svom vlasništvu za poslednih 18 meseci iz zemlje iznele gotovo 1,5 milijardi evra, prema podacima NBS. Jednostavno, toliko manje kredita je dato srpskoj privredi! U javnosti je stvorena klima nepoverenja u bankarski sektor, što je za zemlju kao što je Srbija koja je pre samo 20 godina doživela hipernflaciju koja je jedna od navećih u modernoj istoriji čovečanstva, pogubno. Zbog toga će u novembar kada zbog nedelje štednje (poslednja nedelja oktobra i prva nedelja novembra) ističe oročavanje velikog dela deviznih uloga građana kod banaka biti veoma ozbiljan test pre svega za Narodnu banku Srbije ali i Vladu. Može se očekivati da pojedine banke koje su se našle u centru afera budu pod pojačanim pritiskom štediša da im se isplate njihovi štedni ulozi. Pored toga, za Srbiju je potencijalna opasnost i razvoj situacije u Grčkoj jer trećinu srpskog bankarskog sektora čine grčke banke. Bilo kakvi problemi u bankarskom sektoru posebno u vezi sa isplatom uloga mogli bi da dovedu do toga da deo građana odluči da više ne štedi u bankama, kao što se to desilo u septembru 2008. Godine, kada su štediše zbog straha od dolaska krize ali i pisanja pojedinih medija za kratko vreme podigli iz banaka skoro milijardu evra. Tada je Narodna banka Srbije (NBS) zahvaljujući brzim i odlučnim merama kao što je bilo garantovanje štednih uloga do 50 hiljada evra uspela da zaustavi ovaj odliv i da već tokom 2009. godine devizna štednja bude ponovo uvećana. Danas građani Srbije štede u poslovnim bankama oko 7,5 milijardi evra a procenjuje se da u kućama nalazi još oko 3 milijarde evra. Ova štednja je veoma značajna za stabilnost banaka ali i za državu jer prema srpskim zakonima trideset odsto svakog štednog uloga odlazi u devizne rezerve NBS.

Za afirmaciju štednje u Srbiji (98 odsto štednje je devizna) velike zasluge ima sadašnji ministar finansija Mlađan Dinkić koji je postao guverner centralne banke još 2000. godine, posle demokratskih promena, kada devizne štednje skoro da nije ni bilo. Zato je za očekivati da je on veoma dobro svestan činjenice koliko je opasno podrivanje poverenja u bankarski sektor.

Upravo to je najjači argument za opstanak Vlade. Dačićev kabinet danas više čuva strah partnera u njoj od situacije u kojoj se nalazi zemlja ,nego sloga između njih. Upravo taj strah od potpunog kolapsa može da joj obezbedi dugovečnost a njima da omogući da imaju vremena da počnu da rade kao tim.

Jedan od najvećih problema Vlade je što građani od nje imaju prevelika očekivanja i što ona zato ima potrebu za brzim rezultatima. Možda je to razlog što su odmah otvoreni postupci koji su čekali u fiokama bivše vlasti, a koji su služili za ucenjivanje političkih partnera i privrednika. O tome su uostalom više puta javno govorili izvestilac Evropskog parlamenta (EP) za Srbiju **Jelko Kacin** i predsednica Odbora za jugoistočnu Evropu Evropskog parlamenta **Doris Pak**. Tako je nova Vlada postala zatočenik namera prethodne vlasti jer je otvorila njihove predmete koji su rađeni selektivno i bavili su se posledicama a ne uzrokom problema. Tu leži i odgovor otkud toliko onih koje je predložio SPS za direktore u istragama, jer oni i jesu rađeni da bi se njima ucenjivale ta stranka prilikom pregovora o Vladi od strane bivših koalicionih partnera. Radeći zato te predmete, bez posebne provere, nova vlast nesvesno nastavlja da podržava atmosferu koju je stara vlast stvarala proteklih godina po kojoj je u Srbiji opasnije biti direktor neke kompanije nego narkodiler!? Ove afere daju samo privremene rezultate jer kada vlast uhapsi nekog bivšeg političara ili direktora, bio kriv ili ne, građani to doživaljavaju kao narod gladijatorske igre u starom Rimu. Krvi nikada nije dosta a glava nikada dovoljno. Pre ili kasnije građani tu igru počnu da doživljavaju kao "lov na veštice" i jeftin PR i pitaju se da li je njima zbog toga bolje? Prošla vlast je imala nekoliko takvih "medijskih" hapšenja od kojih je najpoznatiji slučaj **Gorana Kneževića**, tada visokog funkcionera DS i gradonačelnika Zrenjanina ,a danas visokog funkcinera SNS i ministra poljoprivrede.Građani se takvim spektakularnim hapšenjima koji su predstava za javnost ne mogu zadovoljiti, jer će oni verovati da je borba protiv korupcije uspela tek kada vide da više ne moraju da plate mito lekaru, policajcu ili profesoru sa čime se svaki dan suočavaju. Sve ostalo su za njih "dvorske igre" koje su zanimljive ali ne rešavaju problem. Zato borba protiv korupcije mora da bude sistemska pri čemu naravno ne treba da bude zaobiđena visoka korupcija jer zašto bi lekar koji uzme 50 evra bio krivlji od političara koji uzme milion evra?

Čini se da je do sada Mlađan Dinkić izabrao najefikasniji put da rešava probleme građana, ispunjava svoja predizborna obećanja i radi na svom ličnom rejtingu. On se prvo potrudio da građanima do detalja objasni tešku ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi zemlja i da odgovornost za to svali na prethodnog premijera. Time je smanjio očekivanja građana od sebe jer ako je zemlja stvarno pred bankrotom tada će oni biti zadovoljni minimalnim – da se samo isplaćuju plate i penzije. Dinkić je iskusan političar i zna da je neophodno da odgovornost za sve što je loše prebaci na njegove prethodnike. U tome je uspeo. Danas je čitava zemlja uverena da je bivša vlast upropastila ekonomiju, da je zadužila zemlju i da je od javnosti krila podatke o stvarnom stanju. Tek tada, Dinkić nudi građanima rešenja koja se uglavnom poklapaju sa njegovim predizbornim obećanjima.

Tako je za manje od dva meseca predlozio izmene Zakona o budžetskom sistemu kojim su ukinute mnoge republičke i lokalne takse koje su opterećivale kompanije i građane poput one za isticanje firme. Zabranjeno je obračunavanje kamate na kamatu. Vrednost ovih Dinkićevih promena nije toliko u smanjenju nameta na privredu, koliko je u smanjenju troškova nepotrebne i štetne administracije. Velika zamerka ozbiljnih investitora je uvek bio nedostatak predvidljivosti i, kao posledica, nemogućnost planiranja. Dinkić je uveo plaćanje PDV (poreza na dodatu vrednost) po naplati fakture za kompanije koje imaju godišnji prihod manji od 50 miliona dinara. Nema sumnje da je Dinkić ovim merama pokazao put kojim Vlada treba da ide. Jer kada je u pitanju ekonomija, zahvaljujući njemu Vlada može da kaže da je ispunila deo predizbornih obećanja i olakšala život privredi, posebno malim i srednjim preduzećima.

Kakva je budućnost Dačićeve vlade niko sa sigurnošću ne može da tvrdi ali može se reći da je realnije da opstane, nego da se u Srbiji održe novi izbori. To će zavisiti od mnogih faktora kao što su ekonomska situacija u zemlji, sposobnost Vlade da reši velike ekonomske probleme, način na koji će se rešavati problem Kosova, odnosi sa Evropskom unijom, SAD i Rusijom kao na koji način će se rešiti kriza u do skoro vladajućoj, a sada najvećoj opozicionoj -Demokratskoj stranci ,odnosno da li će i ona da doživi promene i da dobije novog lidera sadašnjeg gradonačelnika Beograda **Dragana Đilasa,** ili će na njenom čelu ostati dodadašnji lider koji ju je i odveo u izborni poraz ,bivši predsednik Srbije **Boris Tadić**. Međutim, opstanak Vlade će u najvećoj meri zavisiti od nje same, odnosno od toga da li je uspešna ili ne. Jednostavno, situacija u zemlji je toliko teška a građani toliko puta do sada prevareni da će Dačićeva vlada imati manje kredita od prethodnika. Zato, ona mora da bude uspešna, efikasna, da nema afera, i da rešava probleme građana i da im ne nudi prazan PR. U Srbiji, to izgleda kao gotovo nemoguć zadatak ali to je jedini način da Vlada opstane naredne četiri godine i da sve političke stranke koje je danas čine žele da ostanu u njoj. Neuspeh sadašnje vlade imao bi teže posledice od majskog poraza Demokratske stranke. Opozicija je u Srbiji bila na vlasti do pre samo četiri meseca i ovakva kakva je, bez novih ljudi, ne može da ponudi bilo kakvu alternativu. To znači da Srbiji ne preti samo ekonomski slom već kraj postojećeg političkog sistema. U tom slučaju na političkoj sceni će se pojaviti novi pokreti i lideri koji će nuditi lakša ali građanima primamljivija rešenja. Ko ne veruje u to neka razmisli kako je u Grčkoj nastala Koalicija radikalne levice SIRIZA i kako se na političkoj sceni pojavio mladi harizmatični lider **Aleksis Cipras** protiv koga je morala da se ujedini čitava grčka politička scena i grčka elita da ga, za sada, spreče da preuzme vlast.